

Riigikantslei

Teie: 20.10.2025 nr RK/25-1150/-1K

Meie: 06.11.2025 nr 1-7/292-2

Siseministeeriumi tagasiside "Eesti avatud valitsemise partnerluse tegevuskava 2025-2029" eelnõule

Austatud riigisekretär

Siseministeeriumile saabus seisukoha kujundamiseks „Eesti avatud valitsemise partnerluse tegevuskava 2025–2029“ eelnõu. Leiame, et nimetatud tegevuskavas on mitmeid olulisi algatusi, sh teaduspõhise lähenemise, keskkondade (sh koosloome) teemade ja bürokraatia vähendamise osas, kuid kooskõlastame tegevuskava järgmiste märkustega:

1. Tegevus 1.1. „Kasvatame poliitikakujundajate koostöö- ja kaasamisoskusi“ raames on kavas suurendada juhtide kaasamis- ja koostööoskusi. Tegevuse kirjeldusest ei ole aru saada, kas sihtrühmaks võiksid olla ka kohalike omavalitsuste vastavad juhid, kelle koostöö- ja kaasamisoskusi on vaja samaväärselt tõsta nagu ministeeriumites. Lisaks on tegevuse kaasvastutajateks valitsusasutustena märgitud vaid ARVAK liikmed.

Tegevust lugedes tõstatus rida küsimusi. Kuidas on kavatsatud jõuda teiste ministeeriumiteni? Kas ja mis roll on selles tegevuses ministeeriumite kaasamiskoordinaatoritel? Kuidas kavatsetakse saavutada tulemus, et keskastmejuhtide värbamisel pööratakse avatud valitsemise väärtustele suuremat tähelepanu ja kuidas seda mõõdetakse?

Ettepanek kaaluda tegevuse kolmanda pakutava lahenduse „Katsetame uuenduslikke osalusformaate“ täiendamist väljundiga: kaasata noori uute osalusformaatide disaini ning kaasata noori ka osalejatena aruteludesse.

2. Tegevus 1.2. „Suurendame avatud riigivalitsemise arengukomisjoni rolli avatud valitsemise edendamiseks“.

Toetame igati ARVAKu senise rolli ümbermõtestamist. Eelnõus hetkel kirjeldatu jääb aga deklaratiivseks. Samuti võiks kaaluda ka mõne noorteorganisatsiooni esindatust ARVAKis. Põhjendame: Optimaalne koosseis vs suur kaasatus – ühelt poolt tahate laiemat kaasatust, teiselt poolt hoida komisjoni optimaalsena.

Lisaks tasub täpsustada mehhanismi: Kas liikmeskond vaheldub? Kas kasutatakse ekspertide töögrupe?

Selgitage, kuidas toimub kaasamine: kas avatud konkursiga? Kas rotatsioon? Kas eksperdid osalevad teemadepõhiselt? Praegu näib vastuoluline.

Innovatsiooniplatvormi sisu: Hea mõte, kuid puudu on näited, kuidas katsetamine toimub, kas pilootprojektid või valib ARVAK igal aastal 1–2 teemat või kaasatakse teadlasi mõju hindamiseks? Tooge näiteid innovatsioonilahendustest, mida ARVAK võiks katsetada (nt

kaasamisplatvormid, rahvahääletuste digilahendused, kohalike volikogude läbipaistvuse tööriistad).

Möödetavus: Praegused möödikud on liiga protseduurikesksed („koosseis uuendatud“, „kohtumine toimunud“). Need ei näita, kas ARVAK tegelikult mõjutas avatud valitsemist, kaasamist või innovatsiooni. Vaja on sisumuutuse mõõtmist, mitte ainult protsessi.

3. Tegevus 1.3. „Katsetame uuenduslikku avaliku sektori tulemustasustamise süsteemi“ praeguse kirjeldusena näeme kolme riski: 1) Ebamäärane möödetavus – sõnastus lubab „katsetame süsteemi“, kuid ei näita, kuidas hinnatakse mõju, kasu või jätkusuutlikkust. 2) Liiga üldine probleemikirjeldus. 3) Tulemus ei ole veel selgelt seostatav konkreetsete avalike hüvedega (nt raha kokkuhoid, kvaliteet, kodanikukogemuse paranemine vms).

4. Tegevus 2.1. „Kasutame andmeid ja uusi tehnoloogiaid otsustamiseks“. Toetame riigikeskse keelemudeli loomist, mis välistab tundlike dokumentide liikumise kommertspilvedesse. Isegi kui näiteks Copiloti keelemudeli osas tekivad/on tekkimas kokkulepped, et sellega võib asutusesisese kasutamise (AK) taseme infot töödelda, siis nõ kohapeale lahendust on salastatud teabe töötlemiseks ikkagi vajalik.

Tegevuskavas võiks selgemalt määratleda, kuidas hinnatakse uute lahenduste turvalisust ja kuidas tagatakse näiteks isikuandmete kaitse.

Tegevuses näete kaasvastutajatena ministeeriume, aga ka nt Politsei- ja Piirivalveametit (PPA). Mida siin kaasvastutuse roll PPA-le tähendab ja kas see on PPA-ga läbi räägitud?

Tegevuses 2.1 on, et andmepõhine otsustamine muutub riigi juhtimises tavapäraseks, vähendades sõltuvust aeglastest ja kallitest uuringutest. Luuakse riiklik on-prem LLM lahendus, mis töötab turvaliselt riigi serverites, on kohandatud eesti keelele, tagades andmesuveräänsuse ning välistades tundlike dokumentide lekkimise pilveteenustesse. Lahendus pakub läbipaistvaid ja viidetega vastuseid ning tugevdab poliitikakujundamise kvaliteeti. Tõstatud küsimused: Kui see luuakse, kuhu asutusse, mis lahenduse kaasabil jne. Keeruline on mõista sisu „Kuidas aitab tegevus suurendada vastutavust?“. Riskide tuvastamine ja otsustustoe tööriistad aitavad otsuseid põhjendada. Turvalised andmekeskonnad võimaldavad ka tundlike andmete vastutustundlikku analüüsi. Koosloome keskkonna tagasisidemehhanism näitab, kuidas elanike ettepanekuid arvesse võetakse ja milline on nende mõju. Siit kuvab läbi, et kõik tehakse ka nõ kodanikule läbipaistavaks, kuid siinkohal tuleks infoturbenõuded läbi mõelda.

5. Tegevus 2.2. „Suurendame avalike otsuste tegemise läbipaistvust“.

Enamik riigi keskse dokumendihaldussüsteemiga seotud infost on asjakohane. Siiski on ka paar ebaõiget väidet: 1) Dokumendihaldussüsteemid (DHS) ei ühildu omavahel: Pole aru saada, mida on dokumendihaldussüsteemide (DHS) ühildumise all täpselt mõeldud, kuid kõik kasutusel olevad süsteemid on liidestatud X-teega ja dokumente vahetatakse peamiselt DHX-i kaudu. 2) DHS-ide arendamisel puudub keskne koordineerimine ja ühtne visioon: DHS-i DELTA on väga pikalt tarkvarana ühiselt arendatud. Kuue ministeeriumi (Siseministeerium, Justiitsministeerium, Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Kultuuriministeerium, Sotsiaalministeerium) ja Registrate ja Infosüsteemide Keskuse (RIK) vahel sõlmiti 2017. a DELTA arendamiseks koostöökokkulepe ning koostöö korraldamiseks on moodustatud DELTA sisutöörühm ja juhtühm. Eesmärk on kooskõlastada vähemalt sisutöörühma tasandil kõik DELTA-s tehtavad arendused: nii need, mis tellitakse ühiselt RIK-ilt, need, mis Siseministeerium teeb Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse DELTA meeskonnaga, kui ka need, mille asutused tellivad ise väliselt arenduspartnerilt. Ühiselt tellitavate arenduste finantseerimiseks lepatakse aasta lõpus uueks aastaks kokku iga ministeeriumi panus. Ministeeriumite valitsemisala asutused ise DELTA arendustega ei tegele, vajadused ja soovid edastatakse oma valitsemisala ministeeriumi esindajale.

6. Üldine tagasiside tegevuskavale.

Kehtestatavad põhimõtted ja tegevused on vajalikud, kuid lisatud dokumentidest ei selgu, mis on selle täitmise eelarve ja kas vajalikud vahendid on tegelikult olemas. Valitsusasutused sh ministeeriumid, seega ka Siseministeerium on paljudes punktides kaasvastutajaks. Seletuskirjas on lakooniliselt märgitud: Iga tegevuse vastutaja koordineerib koostööd kaasvastutajate ja partneritega ning leiab selle elluviimiseks vajalikud vahendid.

Dokumendi praegune ülesehitus muudab sisu jälgimise keeruliseks, ühe tegevuse raames on kirjeldatud väga erinevaid probleeme, millega seotud aspektid on kirjeldatud eri plokkides. Ühe probleemi kohta tervikvaate saamiseks tuleb info eri plokkidest koondada

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Anne Siigur
strateegia- ja arendusosakonna juhataja

Inge Kollom
inge.kollom@siseministeerium.ee